

IQTISODIY MASALALARNI YECHISHNING BIR NECHTA USULLARI BILAN TANISHUV

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI TALABASI

TO'YCHIBOYEV JO'RABEK

ANNOTATSIYA: Bu maqolada iqtisodiy masalalarni excel dasturi orqali tanishishingiz sizga har bir masalaga oid tushintirishlar va uni turli usullar va asosiy formulalardan foydalanib masalalarning har biri yoritib borilgan. Bu masalalar bizga iqtisodiy yo'nalishlar, buxalteriya sohasida kerakli yo'llar bo'lib bu ishingizni tezlashtiradi.

Kalit so'zlar: Iqtisodiy masala, matematik formulalar, bank foizi, foiz stavkasi, deposit, stavka davri.

KIRISH: Hozirgi kunda mutaxassislar, guruhlar, yirik ishlab chiqarish korxonalari yoki ta'lim muassasalarining faoliyati ko'p jihatdan ularning qay darajada zaruriy ma'lumot va axborotlar bilan to'la ta'minlanganligiga, hamda ushbu ma'lumotlardan qay darajada samarali foydalana olayotganliklariga bog'liq bo'lib qolmoqda.

Bu inson faoliyatining barcha sohalariga intellektual mehnat quroli sifatida axborotlarni tezkorlik bilan yig'ish, qayta ishlash, jarayon, voqea va hodisalarni modellashtirish, ularni tahlil qilish imkonini beruvchi komp'yuterlashtirilgan tizimlar va boshqa axborot texnologiyalari kirib kelishini anglatadi. Ana shunday texnologiyalardan biri – shak shubhasiz Microsoft excel dasturi xisoblanadi. Kuzatishlar shuni ko'rsatmoqdaki, birinchidan, bu Microsoft excel dasturining imkoniyatlari juda ham rang- barang va boy. Deyarli har bir foydalanuvchi bu o'zi uchun ko'plab hayotiy masalalarni xal qilishda foydalanishi uchun imkoniyatlar mavjud. Ikkinchidan, Microsoft excel imkoniyatlari ilmiy-tadqiqot, ishlab chiqarish, iqtisodiyot, biznes, tijorat va boshqa ko'plab sohalarida qo'llanish va yanada kengroq tatbiq etishga imkon beradi. Shunday bo'lsada, bizning nazarimizda bu dasturdan ko'pincha, xatto buxgalteriya masalalari uchun xam faqat matematik hisob-kitob ishlarida foydalanilmoqda xolos. Microsoft excel dasturining bir qator iqtisodiy masalalarni yechish jarayonini avtomatlashtirishga qaratilgan imkoniyatlari xamda sof iqtisodiy masalalarni xal qilishi mumkinligi nazardan chetda qolmoqda. Shu sababli, agar ushbu dastur imkoniyatlarini yana bir tadqiq qilish foydalanuvchilar uchun iqtisodiy masalalarni hal qilishda zamonaviy komp'yuterlarning tarkibiy qismi bo'lgan Mirosoft office dasturlar dastasi tarkibiga kirgan Microsoft excel dasturining o'zi etarli ekanligini e'tiborga olish evaziga yangidan-yangi dasturlarni sotib olish va ularning imkoniyatlarini o'rganib, amaliyotga tatbiq etish kabi oqibatlardan saqlashga olib kelishiga yo'l ochadi. Bu esa ortiqcha mablag', vaqt, mehnat kabi

resurslarni tejashga imkon beradi. Mocrosoft excel dasturining iqtisodiyot bilan bog'liq funktsiyalarini nazariy va amaliy jihatdan o`rganamiz.

Endi kelik bu fikrlarni jamlagan holda iqtisodiy masalar ustida amallar bajarsak:

1-MASALA

Bankga 30 ming rubl miqdorida pul qo'yilgan. Omonat muddati 2-yil, yillik stavka 12%, foizlar har chorakda hisoblanadi. Muddat oxirida omonatni aniqlang.

Yechish;

A-dastlabki pul, N-omonat muddati, W-yillik stavka M-stavka davri bo'lsin va bizga B-muddat oxiridagi omonat bo'lsin. Demak biz bu belgilashlarni qolgan masalarga ham qo'ya olamiz. Biz bu masalani yechish uchun murakkab foiz formulasidan foydalanamiz.

Berilgan;

Formula;

Yechilishi;

A=30000 rubl

n=2 yil

$$B=A*(1 + W/(m * 100))^{n*m}$$

$$B=30000*(1 + \frac{12}{4*100})^{2*4}=38003,10244$$

m=4

W=12%

B=?

JAVOB;oxirgi omonat M=38003,10244

B	C	D	E	F
Qo'yilgan mablag'(rubl)	omonat muddati	yillik stavka	stavka davri	omonatning jami miqdori
30 000	2	12%	4	38003,10244

2-MASALA

50 ming rubl miqdoridagi naqd pul mablag'lag'lari uchun ikkita variant mavjud. Uch yil davomida: har yil boshida 19% yoki har yil oxirida yillik 27%. Eng maqbul variantni aniqlang.

Yechish:

Biz 1-masalalardagi belgilashlardan foydalanamiz.

Berilgan:

Formula:

yechish:

A=50000 rubl

$$M_1 = A * \left(1 + \frac{W_1}{m * 100}\right)^{n * m} \quad M_1 = 50000 * \left(1 + \frac{19}{100}\right)^{3 * 1} = 84257,95$$

n=3 yil

$$M_2 = A * \left(1 + \frac{W_2}{m * 100}\right)^{n * m} \quad M_2 = 50000 * \left(1 + \frac{27}{100}\right)^{3 * 1} = 102419,2$$

m=1(stavka davri yiliga)

W₁=19% W₂=27%

M₁VA M₂ NI TAQQOSLANG

B	C	D	E	F	G
Dastlabki mablag'(rubl)	Muddat	stavka (yil boshida)	oxirgi mablag'1	stavka (yil oxirida)	oxirgi mablag'2
50 000	3	19%		27%	102419,2
			84257,95		

Demak javob har yil oxiridagi yillik 27% maqbul!

3-MASALA

Ikkita bank mijozlari yillik 14% stavkada bir xil qat'iy pul mablag'larini qo'yishadi.

Birinchi mijozniki har chorak boshida, ikkinchi mijozniki har oy oxirida hisoblanib boradi. Agar 12 ming rubl mablag' har ikkala mijoz tomonidan bankga qo'yilsa

Beshinchi yil oxirigacha har bir mijoz mablag'ini toping.

YECHISH: YUQORIDAGI BELGILASHDAN FOYDALANAMIZ

BERILGAN;	Formula	Yechilish
A=12000	$M1=A*(1 + W/(m1 * 100))^{n*m1}$	$M1=12000*(1 + \frac{14}{400})^{4*5}=23877,466$
W=14%	$M2=A*(1 + W/(m2 * 100))^{n*m2}$	$M2=12000*(1 + \frac{14}{1200})^{12*5}=24067,3175$

n=5yil

m1=4 m2=12

M1=? M2=?

Formula bar: $=B4*((1+0,14/4)^(5*4))$

B	C	D	E	F	G	H
QO'YILGAN MABLAG'(2-MIJOZ BIR XIL) RUBLDA	STAVKA	MUDDAT	STAVKA DAVRI(MIJOZ-1)	STAVKA DAVRI(MIJOZ-2)	OXIRGI MABLAG'(MIJOZ-1)	OXIRGI MABLAG'(MIJOZ-2)
12 000	14%	5-YIL	4	12	23877,466	24067,3175

Xulosa:

Microsoft office dasturlar paketi tarkibiga kirgan Microsoft excel dasturi yordamida iqtisodiy masalalarni hal qilish yo'l-yo'riqlarini o'rganish hamda qisodiy funksiyalarni nazariy va amaliy tomonlarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Bizning olib brogan kuzatishlarimiz Microsoft excel dasturidan odatda faqat bug'alteriya bilan bog'liq jadvalli ma'lumotlarni qayta ishlashda qo'llanmoqda holos. Vaholangki, ushbu dastur bir qator ilmiy masalalarni hal qilishga, bank amaliyotida tez-tez qo'llanadigan masalalarga ham tatbiq etilishi mumkin. Microsoft excel tarkibiga kirgan bir qator funksiyalar banklarning oddiy mijozlariga bugungi kunda jamiyatda keng tarqalib borayotgan kredit olish, omonatga jamg'armalarni qo'yish kabi masalalarda qarorlar qabul qilishda yordam berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ayupov R.X. Excel jadval hisoblagichida iqtisodiy va moliyaviy masalalarni yechish. Toshkent 2012. -148 bet
2. Юрченко Т.В. Информационные технологии в экономике. Решение экономических задач средствами MS EXCEL 2007 - Н.Новгород: ННГАСУ, 2010. – 132 с.
3. Уокенбах Джон. Microsoft Excel: Библия пользователя. –М.: ООД «Вильямс», 2011. -912 с

